

Dit was mijn spreekbeurt

... zijn er nog vragen?

Hoe kun je als leerkracht de spreekbeurt beter aan laten sluiten bij je interactieve taalaanbod? En hoe kun je taaldomeinen in samenhang aan bod laten komen? En hoe zorg je ervoor dat je de aansluit op de leefwereld van de leerlingen?

De spreekbeurt kent in het onderwijs al een jarenlange traditie. Menig ouder heeft als kind in de basisschoolperiode met een zenuwachtige blik in een volle klas verteld over het konijn, de cavia of een ander onderwerp buiten de dierenwereld. Ook nu nog zijn deze ouders actief betrokken bij de spreekbeurt van hun kroost. Samen wordt er voorbereid, er wordt informatie en beeldmateriaal gezocht en dit alles wordt in een overvolle presentatie verwerkt. Het kind voert de spreekbeurt dan vervolgens met eenzelfde zenuwachtige blik in een nog steeds volle klas uit. De spreekbeurt eindigt doorgaans met: "Dit was mijn spreekbeurt, zijn er nog vragen?", gevolgd door een zucht van verlichting.

Frank

Frank Reinders is ICT-onderwijsbegeleider bij Schoolupdate en heeft meer dan 15 jaar ervaring in de begeleiding van scholen rondom digitale geletterdheid. info@schoolupdate.nl

De traditionele opzet van een spreekbeurt: veel tijd, voldoende opbrengsten?

Op de meeste basisscholen wordt vanaf de middenbouw gestart met de spreekbeurt. In de bovenbouw wordt het aantal spreekbeurten per jaar uitgebreid en/of gecombineerd met het maken van een werkstuk. Hierbij wordt aangegeven dat het belangrijk is dat kinderen leren om voor een grote groep te spreken, hun gedachten goed onder woorden te brengen, informatie op te zoeken en samenvattingen te maken. Met dit in het achterhoofd vullen de kinderen op een lijst één of meerdere onderwerpen in en maken ze hun spreekbeurt. Voor de leerkracht vraagt het weinig voorbereiding, maar een grote tijdsinvestering: een simpel rekensommetje laat zien dat in een groep van 28 kinderen met een gemiddelde tijdsduur van 15 minuten per spreekbeurt er al snel zo'n 7 uur onderwijstijd besteed wordt aan dit taalonderdeel. Daarnaast kost het de leerlingen vaak veel eigen tijd en wordt er in de klas niet of nauwelijks aandacht besteed aan het maken van een spreekbeurt.

Verbinding met andere taaldomeinen

Spreekbeurten zijn een uitstekende manier om de leerlingen in

Gert

Gert Custers is senior onderwijsadviseur bij BCO Onderwijsadvies en -ondersteuning lees- en taalspecialist gertcusters@bco-onderwijsadvies.nl

staat te stellen de verbinding tussen de taaldomeinen (lezen, mondelinge taal, schrijven, begrippen en taalverzorging) te begrijpen. De leerlingen kunnen inzicht krijgen in hoe taal en communicatie met elkaar verbonden zijn, waardoor ze beter begrijpen hoe taal gebruikt wordt in verschillende situaties. Spreekbeurten kunnen ook helpen de leerlingen de verschillende taaldomeinen te laten verkennen, waardoor ze meer betrokken zijn bij het leerproces. Ook kan een spreekbeurt, mits anders vorm gegeven, helpen bij het bevorderen van interactie tussen leerlingen, waardoor ze meer begrip hebben voor elkaars taalgebruik. Door leerlingen in staat te stellen om hun inzichten over taal en communicatie te delen, kunnen ze een meer gedetailleerd beeld krijgen van hoe taal en communicatie in elkaar passen. Op deze manier kunnen de leerlingen hun kennis over de taaldomeinen vergroten, waardoor ze meer begrijpen hoe taal en communicatie met elkaar verbonden zijn. Tot slot kunnen spreekbeurten ook worden gebruikt om leerlingen te helpen bij het ontwikkelen van taal. Ze maken kennis met rijke authentieke teksten en kennis kan op kennis gestapeld worden. Door leerlingen te laten oefenen met het gebruik van taal in verschillende situaties, kunnen ze hun vermogen om taal aan te passen aan verschillende situaties verbeteren.

Nut en noodzaak van een spreekbeurt

Spreekbeurten zijn een goede manier om kinderen te helpen hun interesse in verschillende onderwerpen te vergroten en hun algemene kennis te vergroten. Een studie uitgevoerd door Lee, van der Meulen, en Schuit (2015) heeft aangetoond dat spreekbeurten een positief effect hebben op het leerproces van kinderen. De studie concludeerde dat spreekbeurten kinderen in staat stellen hun kennis te vergroten en hun vaardigheden in het presenteren te verbeteren. Er is ook aangetoond dat spreekbeurten een effectieve manier zijn om kinderen te helpen hun communicatievaardigheden te verbeteren. Uit een onderzoek van Smart en Smart (2013) is gebleken dat het houden van spreekbeurten een positieve invloed had op het vermogen van kinderen om zichzelf helder uit te drukken.

Onderzoek van Dickinson, D.K., & Tabors, P.O. (2001) en Natie, K., & Snowling, M.J. (2004) laat verder zien dat spreekbeurten in het onderwijs verschillende voordelen hebben voor de taalontwikkeling van kinderen. Zij benoemen:

- **Woordenschatontwikkeling:** Door het voorbereiden en presenteren van een spreekbeurt worden leerlingen gestimuleerd om nieuwe woorden te leren en ze op een betekenisvolle manier te gebruiken;
- **Taalvaardigheid:** Spreekbeurten bieden leerlingen de gelegenheid om hun spreek- en luistervaardigheden te oefenen, zoals het gebruik van correcte grammatica, intonatie en articulatie;
- **Zinsbouw en coherentie:** Tijdens het geven van een spreekbeurt moeten leerlingen hun ideeën organiseren en structureren, waardoor ze leren om zinnen en alinea's op een samenhangende manier te gebruiken;
- **Zelfvertrouwen en sociale vaardigheden:** Spreekbeurten bieden leerlingen de mogelijkheid om voor een groep te staan, hun werk te presenteren en vragen te beantwoorden. Dit kan het zelfvertrouwen vergroten en de sociale interactie verbeteren.

De inzet van digitale technologie

Anno 2024 is een spreekbeurt met de inzet van de digitale leeromgeving niet meer weg te denken. De PowerPoint-presentatie of een afgeleide hiervan is een veel gebruikt hulpmiddel terwijl er vandaag de dag ook andere hulpmiddelen voor handen zijn. Met hulp van ouders of een ander handig familielid met ICT-affiniteit wordt er een presentatie gemaakt. Er liggen echter kansen om op school lessen te besteden aan het maken van dergelijke presentaties waarbij een Powerpoint-presentatie zeker niet het enige middel is dat gebruikt kan worden.

Als school wil je de aansluiting bij de leefwereld van de leerlingen niet verliezen. Het is dan ook van belang middelen aan te bieden die de presentatie in een ander perspectief plaatsen. Het is tegenwoordig al mogelijk om een virtuele wereld samen te stellen waarbij je bijvoorbeeld als een reisleader de leerlingen een rondleiding geeft door een stad. Als leerkracht is het niet noodzakelijk om diepgaande kennis van het programma te hebben; laat zien dat het middel er is en dat de leerlingen keuzes kunnen maken uit de beschikbare middelen. De ervaring leert dat leerlingen in staat zijn om elkaar uitstekend helpen bij de werking van dergelijke programmatuur.

Bij het zoeken naar bronnen en het beoordelen hiervan kunnen er makkelijk verbanden gelegd worden met vaardigheden die bij het begrijpen van teksten van belang zijn; denk hierbij bijvoorbeeld aan het onderscheiden van hoofd- en bijzaken en het maken van samenvattingen. Leerlingen krijgen op deze wijze ook kansen om vaardigheden in een betekenisvolle context te oefenen.

“ Bij het zoeken naar bronnen en het beoordelen hiervan kunnen er makkelijk verbanden gelegd worden met vaardigheden die bij het begrijpen van teksten van belang zijn; denk hierbij bijvoorbeeld aan het onderscheiden van hoofd- en bijzaken en het maken van samenvattingen.”

Een alternatief voor de standaard spreekbeurt

Hoe zou een andersoortige spreekbeurt kunnen worden voorbereid en uitgevoerd? Een spreekbeurt die uitgaat van verschillen en recht doet aan verschillen tussen leerlingen waarbij de taaldomeinen lezen, mondelinge taal, schrijven en begrippen/taalverzorging aan bod komen.

ACTIVITEIT

De leerling kiest een onderwerp en vermeldt dit onderwerp op een intekenlijst. Andere leerlingen (bijv. maximaal 4) schrijven zich in bij deze leerling en geven mondeling en/of schriftelijk aan wat ze graag zouden willen weten over het onderwerp. Welke vragen hebben zij? Wat vinden ze interessant? De leerling die de spreekbeurt houdt kan gericht naar informatie zoeken en zelf nog informatie toevoegen als dat nodig mocht zijn.

De leerling houdt een spreekbeurt voor deze kleine groep, waarbij de nadruk niet op de monoloog maar op de interactie ligt. De andere leerlingen hebben immers vragen gesteld en kunnen deze vragen stellen aan de expert. De digitale hulpmiddelen kunnen dan doelgericht worden ingezet. Ook kunnen op deze wijze meerdere spreekbeurten tegelijkertijd gehouden worden. Tijdens de spreekbeurt kunnen er ook aantekeningen gemaakt worden door de groep en wordt het kennis op kennis stapelen bevorderd.

De kleine groep geeft feedback aan de leerling, waarna deze leerling de spreekbeurt voor een grotere groep kan houden. Ook kan de kleine groep mondeling en/of schriftelijk aangeven wat ze nu meer weten over het onderwerp.

TAALDOEINEN I.C.M. DIGITALE GELETERDHEID

- MONDELINGE TAAL
 - SCHRIJVEN
 - PRESENTEREN
 - CREËREN MET DIGITALE TECHNOLOGIE
-
- MONDELINGE TAAL
 - LEZEN
 - SCHRIJVEN
 - BEGRIPPEN EN TAALVERZORGING
-
- MONDELINGE TAAL
 - LEZEN
 - SCHRIJVEN
 - BEGRIPPEN EN TAALVERZORGING

Perspectief

Taalontwikkeling laat zich niet in lessen en vakken vangen. De diverse taaldomeinen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en worden in samenhang verworven. Taal leer je vooral in betekenisvolle situaties en in interactie. In dit verband zou het verschijnsel spreekbeurt ook moeten worden gezien en een betekenisvollere plek moeten krijgen in het onderwijs. Het is van belang dat je als leerkracht taalgebruikssituaties creëert zodat het spreken zich niet beperkt tot een monoloog en het luisteren een passieve bezigheid is, die verder geen functie kent of een vervolg heeft.

De meerwaarde van ICT zit niet alleen in het visualiseren, maar biedt kansen om vanuit een ander vertelperspectief, de medeleerlingen mee te nemen in het onderwerp.

Voorbeeld uit de praktijk

Basisschool de Krokodaris in Venray heeft het plan voor de alternatieve spreekbeurt omarmd en een pilot uitgezet in de diverse groepen. Ook is aan de leerlingen feedback gevraagd en hebben zij de leerkrachten bruikbare tips gegeven. Voor meer informatie kan er contact opgenomen worden met de teamleider van de school (Sylvia de Nijs) of met Elke Euwes (groepsleerkracht). www.krokodaris.one

Ook onderzoek naar alternatieven voor de spreekbeurt? neem contact met ons op!

Contact

Schoolupdate B.V.
Pastoor van Winkelstraat 55b
5374 BH, Schaijk

info@schoolupdate.nl
www.schoolupdate.nl

academie.schoolupdate.nl/trainingen

bit.ly/meetschoolupdate

Contact

BCO Onderwijsadvies en -ondersteuning
Wylrehofweg 11
5912 PM Venlo

info@bco-onderwijsadvies.nl
www.bco-onderwijsadvies.nl

Lee, S., van der Meulen, J., & Schuit, E. (2015). The effects of student oral presentations on student learning. *International Journal of Educational Research*, 72, 60-69. Smart, J., & Smart, J. (2013). *The Effects of Oral Presentations on Student Performance and Communication Skills*. *International Journal of Education and Research*, 1(2), 1-14. Dickinson, D. K., & Tabors, P. O. (2001). *Beginning literacy with language: Young children learning at home and school*. Paul H Brookes Publishing. Gumperz, J. J. (1982). *Discourse strategies*. Cambridge University Press. Nation, K., & Snowling, M. J. (2004). *Beyond phonological skills: Broader language skills contribute to the development of reading*. *Journal of Research in Reading*, 27(4), 342-356. Expertisecentrum Nederlands: www.leerlijntaal.nl

